บทที่ 2

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

1) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

(1.1) ทฤษฎีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage Theory)

ทฤษฎีนี้ตามคำกล่าวของ Adam Smith การค้าจะเกิดขึ้นกับ 2 ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute advantage) เมื่อประเทศหนึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าอีกประเทศหนึ่งในการผลิตสินค้าหนึ่งชนิด และด้อยกว่าในการผลิตสินค้า อีกชนิดหนึ่ง ทั้งนี้ทั้งสองประเทศจะก่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างในการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทำการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตนเองมีความได้เปรียบซึ่งกันและกันแล้ว จะทำให้ผลประโยชน์เกิดขึ้นกับทั้งสองประเทศ

ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเด็ดขาดของสมิธนั้น ตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีมูลค่าแรงงาน (Labor theory of value) มีสมมติฐานที่สำคัญก็คือ (1) ในแต่ละประเทศนั้นจะมีปัจจัยแรงงานเพียงอย่างเดียวเป็นปัจจัยการผลิต และมีคุณภาพและคุณลักษณะที่เหมือนกันทุกประการ และ (2) ต้นทุนหรือราคาของสินค้าจะขึ้นอยู่กับจำนวนของชั่วโมงแรงงานที่ต้องการนำมาใช้ในการผลิต เช่น หากสหรัฐฯใช้แรงงานน้อยกว่า ในการผลิตผ้าเมื่อเทียบกับอังกฤษแสดงว่าสหรัฐฯมีต้นทุนในการผลิตถูกกว่า

ตารางที่ 2.1 ความได้เปรียบโดยเด็ดขาด

สินค้า	US	UK
ข้าวสาลี (ถัง / แรงงาน - ชม)	6	1
ผ้า (หลา / แรงงาน - ชม.)	4	5

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากตารางที่ 2.1 แรงงานอเมริกันใช้เวลาหนึ่งชั่วโมงในการผลิตข้าวสาลี 6 W และแรงงานชาวอังกฤษใช้เวลาที่เท่ากันผลิตข้าวสาลีได้ 1W ในขณะเดียวกันแรงงานอเมริกันผลิตผ้าได้ 4C ส่วนแรงงานอังกฤษผลิตได้ 5C ถ้าสหรัฐทำการแลกเปลี่ยนข้าวสาลีกับอังกฤษ จำนวน 6 W กับผ้าจำนวน 6C สหรัฐจะได้ประโยชน์เพิ่มขึ้น 2C หรือประหยัดแรงงานได้ ½ ชั่วโมงแรงงาน (เนื่องจากสหรัฐฯทำการแลก 6W ได้แค่ 4C เท่านั้นภายในประเทศ) ในทำนองเดียวกันข้าวสาลีจำนวน 6 W ที่ UK ได้รับจาก US นั้นมีค่าเท่ากับการใช้ 6 ชั่วโมงแรงงานในการผลิต โดยใน UK นั้นการใช้แรงงาน จำนวน 6 ชั่วโมง สามารถที่จะทำการผลิตผ้าได้ถึง 30C

ดังนั้น หากมีการแลกเปลี่ยน 6 W ระหว่าง US กับผ้าจาก UK จำนวน 6C จะทำให้ UK ได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น 24C (หรือประหยัดแรงงานได้ถึงเกือบ 5 ชั่วโมง) ข้อเท็จจริงที่ทำให้UK ได้รับผลประโยชน์มากกว่าในสหรัฐไม่มีความสำคัญเท่ากับการที่สองประเทศต่างก็ได้รับผลประโยชน์จากความชำนาญเฉพาะอย่างในการผลิตสินค้าและทำการแลกเปลี่ยนกัน

(1.2) ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage Theory)

เป็นทฤษฎีที่เสนอโดย เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) กล่าวว่าประเทศที่ไม่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกๆอย่างกับประเทศอื่น ยังคงสามารถทำการค้าที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายได้ ตามแนวคิดของริคาร์โดนั้น แม้จะไม่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ทั้งสองประเทศที่ทำการค้าระหว่างกันก็ยังสามารถที่จะทำการค้าขายและได้รับผลประโยชน์จากการทำการค้ากันได้ โดยประเทศที่ไม่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Disadvantage) จะทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยที่สุด ในขณะเดียวกันประเทศที่มีความได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิดนั้นจะทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากที่สุด ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบนี้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และใช้อธิบายสาเหตุของธุรกิจการค้าระหว่างประเทศจนทุกวันนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 2.2 แสดงมูลค่าของสินค้าทั้ง 2 ชนิด ซึ่งคิดจากจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิต

สินค้า	ผลผลิตของแรงงาน 1 วัน	
	ไทย	สหรัฐอเมริกา
ข้าว (เกวียน)	15	40
คอมพิวเตอร์ (เครื่อง)	5	20

จากตารางที่ 2.2 จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีความเสียเปรียบโดยสมบูรณ์เมื่อเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในการผลิตข้าวและคอมพิวเตอร์ แต่การผลิตข้าวเสียเปรียบน้อยกว่า ด้วยเหตุนี้ไทยจึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตข้าว และเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตคอมพิวเตอร์ ซึ่งตรงกันข้ามกับสหรัฐฯที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้งสองชนิด แต่ความได้เปรียบในการผลิตคอมพิวเตอร์ (20 ต่อ 5) มากกว่าในการผลิตข้าว (40 ต่อ 15) ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตคอมพิวเตอร์การค้าเพื่อประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายจึงควรอยู่ในลักษณะที่ไทยขายข้าวให้แก่สหรัฐฯ และซื้อคอมพิวเตอร์จากสหรัฐฯ นั่นเอง

(1.3) ทฤษฎีเฮคเชอร์-โอห์ลิน (Heckscher-Ohlin Model :H-O model)

แบบจำลองของเฮคเชอร์-โอห์ลิน หรือ H-O model จะรวบรวมจำนวนของลักษณะที่เป็นไปได้ในการผลิตซึ่งจะแตกต่างจากแบบจำลองอย่างง่ายของ Ricardian ที่ถูกเรียกว่าแบบจำลองอย่างง่ายก็เพราะแบบจำลองของ Ricardian นั้นใช้ปัจจัยการผลิตเพียงชนิดเดียวคือแรงงานในการผลิตสินค้าและบริการ ประสิทธิภาพของแรงงานถือว่ามีความหลากหลายในแต่ละประเทศ แสดงว่ามีความแตกต่างในเทคโนโลยีของแต่ละประเทศ ซึ่งความแตกต่างของเทคโนโลยีระหว่างประเทศนี้เอง เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการค้าระหว่างประเทศในแบบจำลอง

แบบจำลองมาตรฐานของ H-O เริ่มต้นจากการเพิ่มจำนวนของปัจจัยการผลิตจากหนึ่งเป็นสอง แบบจำลองถือว่าแรงงานและทุนจะถูกใช้ในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายสองชนิด ในที่นี้ทุนจะกล่าวถึงเครื่องจักรและเครื่องมือทางกายภาพที่ใช้ในการผลิต เช่นเครื่องจักรกล, เครื่องมือขนส่ง, รถบรรทุก, รถยกของ, คอมพิวเตอร์, อาคารสำนักงาน, สำนักงานจัดหาสินค้า, ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถือว่าคือทุน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ทุนในการผลิตทั้งหมดนี้จะต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นเจ้าของ ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมบริษัทเอกชนจะเป็นเจ้าของทุน ขณะที่ในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมรัฐบาลจะเป็นเจ้าของทุน ระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ทุนในการผลิตบางส่วนรัฐบาลเป็นเจ้าของ แต่ประชาชนและธุรกิจเอกชนจะเป็นเจ้าของทุนส่วนใหญ่ คนบางกลุ่มซึ่งเป็นเจ้าของทุนทั่วไปนั้นได้รับการแจกจ่ายมาจากธุรกิจซึ่งมีหุ้นส่วนในบริษัทนั้นและได้มอบสิทธิในผลประโยชน์หรือรายได้ที่มีฐานมาจากผลกำไรของบริษัท ดังนั้น บุคคลที่เป็นนายทุนคือเจ้าของทุนนั่นเอง

แบบจำลอง H-O ถือว่าทุนเป็นของเอกชน การใช้ทุนในการผลิตจะก่อให้เกิดรายได้กับผู้เป็นเจ้าของทุน เราถือว่ารายได้จากทุนคือค่าเช่า ด้วยเหตุนี้ เมื่อคนงานได้รับค่าจ้างเป็นผลลัพธ์ในการทำงาน เจ้าของทุนก็จะได้รับค่าเช่า

สมมุติฐานของปัจจัยการผลิตทั้งสองชนิดคือทุนและแรงงานจะยอมรับบทบาทที่เป็นลักษณะเด่นที่แท้จริงของอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งใช้ในการผลิตซึ่งมีแตกต่างระหว่างสัดส่วนปัจจัยทั้งสองทั้งในและระหว่างอุตสาหกรรม เมื่อคนหนึ่งพิจารณาระดับของอุตสาหกรรมในประเทศหนึ่งนั้นง่ายที่จะเชื่อว่าสัดส่วนของทุนกับแรงงานจะถูกใช้อย่างหลากหลาย ตัวอย่างเช่นการผลิตเหล็กโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับเครื่องจักรและเครื่องมือราคาแพงเป็นจำนวนมากซึ่งขยายตัวในพื้นที่มากกว่าหนึ่งร้อยเอเคอร์ แต่ยังคงใช้คนงานน้อยเมื่อเทียบกับเครื่องจักร ในอุตสาหกรรมมะเขือเทศกลับตรงกันข้าม การเก็บเกี่ยวด้วยมือต้องใช้แรงงานเป็นร้อย และรวบรวมผลผลิตทีละต้น จำนวนเครื่องจักรที่ใช้ในกระบวนการนี้น้อยมากเมื่อเทียบกับแรงงาน

ในแบบจำลอง H-O กำหนดอัตราส่วนปริมาณของทุนกับปริมาณของแรงงานที่ใช้ในกระบวนการผลิตว่าเป็นอัตราส่วนทุนต่อแรงงาน โดยถือว่าความแตกต่างของอุตสาหกรรม ทำให้ผลิตสินค้าได้แตกต่างกัน และมีอัตราส่วนทุนต่อแรงงานที่แตกต่างกัน ซึ่งสัดส่วนของปัจจัยการผลิตหนึ่งต่อปัจจัยอื่นนี้ ทำให้แบบจำลองมีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า แบบจำลองสัดส่วนปัจจัยการผลิต

ในแบบจำลองนี้แต่ละประเทศจะผลิตสินค้าสองชนิด สมมติฐานจะกำหนดให้แต่ละอุตสาหกรรมใช้อัตราส่วนทุนต่อแรงงานมาก โดยที่ถ้าสินค้าทั้งสองชนิดที่ประเทศสามารถผลิตได้คือเหล็กและเสื้อผ้า และการผลิตเหล็กใช้ทุนในแต่ละหน่วยมากกว่าแรงงานและมากกว่าที่ใช้ในการผลิตเสื้อผ้า เราจะกล่าวได้ว่าการผลิตเหล็กเป็น Capital-intensive เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตเสื้อผ้า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ดังนั้นถ้าการผลิตเหล็กเป็น capital-intensive หมายความว่าการผลิตเสื้อผ้าจะเป็น Labor-intensive เมื่อเทียบกับการผลิตเหล็ก

นอกจากนี้ ลักษณะที่แท้จริงของโลกคือประเทศมีความแตกต่างในปริมาณของทุนและแรงงานที่เป็นไปได้ซึ่งจะใช้ในกระบวนการผลิต ด้วยเหตุนี้ บางประเทศ เช่น US มีทุนมากกว่าแรงงานของตนเองเมื่อเปรียบเทียบ ในทางกลับกัน ประเทศยังไม่พัฒนาจะมีทุนน้อย แต่มีแรงงานเป็นจำนวนมาก เราจะใช้สัดส่วนของ aggregate endowment ของทุนและแรงงานเพื่ออธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น Us มีอัตราส่วนของทุนมวลรวมในแต่ละหน่วยต่อแรงงานมากกว่า France เรากล่าวได้ว่า US มีความอุดมสมบูรณ์ของทุนเมื่อเทียบกับ France โดยปริยาย Franceมีอัตราส่วนของแรงงานมวลรวมแต่ละหน่วยต่อทุนมากกว่า US ด้วยเหตุนี้ France จึงมีความอุดม สมบูรณ์ของแรงงานเมื่อเทียบกับ US

แบบจำลอง H-O ถือว่าความแตกต่างระหว่างประเทศเท่านั้นที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในปัจจัย endowment โดยเปรียบเทียบในการผลิต สิ่งนี้เป็นการแสดงอย่างชัดเจนว่าการค้าจะเกิดขึ้น การค้าจะเป็นผลดีต่อประเทศ และการค้าจะมีผลกระทบโดยเฉพาะขึ้นกับราคา, ค่าจ้าง และค่าเช่า เมื่อประเทศชาติมีความแตกต่างในปัจจัย endowment โดยเปรียบเทียบ และ ความแตกต่างในอุตสาหกรรมจะใช้ปัจจัยการผลิตในสัดส่วนที่ต่างกัน

สิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การให้ความสำคัญก็คือ ความแตกต่างพื้นฐานระหว่างแบบจำลอง H-O และแบบจำลองของ Ricardian โดยแบบจำลองของ Ricardian กล่าวว่าเทคโนโลยีการผลิตจะแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่แบบจำลอง H-O กล่าวว่าเทคโนโลยีการผลิตจะเหมือนกัน เหตุผลสำหรับข้อสมมติที่ว่าเทคโนโลยีจะเหมือนกันในแบบจำลอง H-O นั้น บางครั้งอาจจะไม่มากเพราะว่าเทคโนโลยีที่เหมือนกันจริงๆนั้น แม้ว่าจะเป็นในกรณีที่สามารถทำได้ก็ตาม ข้อสมมตินี้มีประโยชน์เนื่องจากทำให้เราสามารถพบสิ่งที่ถูกต้องแม่นยำว่าความแตกต่างของทรัพยากรที่มีเป็นสาเหตุที่เพียงพอที่ทำให้เกิดการค้าหรือไม่ อย่างไร และยังแสดงให้เห็นว่าผลกระทบที่ปรากฏทั้งหมดสิ่งใดที่นำไปสู่ความแตกต่างนี้ ข้อสมมตินี้มีประโยชน์คือช่วยให้เราเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความแตกต่างของสมรรถภาพของทรัพยากร (resource endowment) นั้นเพียงพอที่จะก่อให้เกิดการค้าและยังแสดงให้เห็นว่าผลกระทบใดที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างนี้ (นิสิต ,2552)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

(1.4) ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของเบลา บาลาสซา (Bela Balassa)

การที่จะวัดความได้เปรียบทางการค้าอย่างแท้จริงของอุตสาหกรรมในด้านการผลิต เนื่องจากเป็นการยากในการนับเอาปัจจัยทุกชนิดซึ่งมีอิทธิพลการวัดการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในทางการค้าของอุตสาหกรรม ตลอดจนการวัดและเปรียบเทียบปัจจัยระหว่างประเทศและระหว่างอุตสาหกรรมเหล่านี้ โดย บาลาสซา จะพิจารณาจากต้นทุนเปรียบเทียบและความแตกต่างของปัจจัยที่มิใช่ด้านราคา ภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่าทุกประเทศมีรสนิยมเหมือนกัน มีภาระภาษีศุลกากรของแต่ละอุตสาหกรรมเหมือนกัน และอัตราส่วนมูลค่าการส่งออก-นำเข้า จะสะท้อนถึงการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้า ถ้าพิจารณาการส่งออกและการนำเข้าในสินค้าประเภทเดียวกัน ดังนั้นตามแนวคิดทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าของบาลาสซาประเทศ หนึ่งจะผลิตสินค้าชนิดหนึ่งที่มีต้นทุนเปรียบเทียบต่ำสุด และจะให้อีกประเทศหนึ่งผลิตสินค้าประเภทอื่น โดยที่การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างการส่งออกแนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของบาลาสซา ได้แสดงแนวความคิดในเรื่อง RCA โดยอาศัยทฤษฎีการแข่งขันและการอาศัยซึ่งกันและกัน (Competitiveness and complementarity) เนื่องจากกรณีที่มีการกีดกันทางการค้า RCA ไม่สามารถแสดงถึงผลทางการกีดกันออกมาได้ แต่ก็สามารถใช้ดัชนี RCA วัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพื่อบอกความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพราะดัชนี RCA มีสูตรในการคำนวณที่แพร่หลายและเป็นที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์ในระดับสากล (Balassa, 1965)

(1.5) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศที่เกิดจากปัจจัยด้านอุปสงค์

Linder (1961) ได้เสนอทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศโดยให้ความสำคัญกับปัจจัยทางด้านอุปสงค์ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศ Linderเชื่อว่ารูปแบบการค้าระหว่างประเทศนั้นสืบเนื่องมาจากอุปสงค์ทับซ้อน (overlapping demand)กล่าวคือ การค้าระหว่างประเทศนั้นเกิดจากการที่แต่ละประเทศผลิตสินค้าแต่ละชนิดเพื่อบริโภคภายในประเทศ และมีสินค้าที่แต่ละประเทศผลิตเหมือนกัน แล้วแต่ละประเทศจะนำสินค้าชนิดดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนกัน โดยอาศัยการประหยัดจากขนาดเป็นตัวอธิบาย ดังนั้น การค้าระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นระหว่างประเทศที่มีรายได้ใกล้เคียงกัน ทฤษฎีของ Linderนี้ สามารถอธิบายการค้าระหว่างประเทศที่ผลิตสินค้าเหมือนกันอย่างไรก็ตามจุดอ่อนของทฤษฎี Linderคือยังขาดการพิสูจน์การสนับสนุนทางคณิตศาสตร์ที่ชัดเจน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

(1.6) ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศใหม่ (New Trade Theory)

ในปี 1990 ได้มีนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งร่วมกันพัฒนาทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศขึ้นหนึ่งในนั้นก็คือ Paul Krugman ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบัน ต่อมาทฤษฎีนี้ก็เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในที่สุด โดยเรียกรวมกันว่า ‘’ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศใหม่ ”(New Trade Theory)ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศดั้งเดิมนั้นอธิบายถึงว่าทำไมประเทศหนึ่งๆ ภายใต้การค้าเสรีจึงส่ง สินค้าออกชนิดหนึ่งและนำเข้าสินค้าอีกชนิดหนึ่ง สินค้าที่ส่งออกและนำเข้าจะเป็นสินค้าคนละชนิดกัน นักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงมากดั้งเดิมที่อธิบายว่าการค้าระหว่างประเทศในสินค้าที่มาจากต่างสาขาการผลิต (inter-commodity หรือ inter-industry)นั้น ได้แก่ Ricardo และ Heckscher-Ohlin ทฤษฎีที่ใช้ก็คือ ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว

Krugman และนักเศรษฐศาสตร์ท่านอื่นๆไม่ได้ปฏิเสธความถูต้องของทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและยอมรับว่าทฤษฎีดังกล่าวนี้สามารถอธิบายการค้าของโลกส่วนใหญ่ได้ แต่ก็มีการนำเข้าและส่งออกสินค้าบางส่วนที่ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบไม่สามารถใช้อธิบายได้เพราะเป็นการค้าขายกันในกลุ่มประเภทสินค้าเดียวกัน (intra-industry trade) ดังนั้นจึงเกิดทฤษฎีการค้าใหม่ (New Trade Theory) ที่อธิบายการค้าในรูปแบบนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรม เช่น ภายใต้การค้าเสรี ประเทศหนึ่งอาจมีทั้งการส่งออกรถยนต์และนำเข้ารถยนต์ด้วยก็เป็นไปได้ คำอธิบายที่สำคัญมีสองส่วนคือ ส่วนที่ 1 ผู้บริโภคสินค้าในประเทศต่างๆมีรสนิยมในการใช้สินค้าที่มีความแตกต่างหลากหลายแม้ว่าเป็นสินค้าประเภทเดียวกัน ส่วนที่ 2 ฝ่ายผู้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมประเภทที่กล่าวถึงนั้นๆมักจะได้เปรียบคู่แข่ง ถ้าผลิตสินค้าได้จำนวนมากๆ

ดังนั้น การค้าระหว่างประเทศจึงสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งๆที่แต่ละประเทศผลิตและส่งออกสินค้าประเภทเดียวกัน โดยอาศัยแนวคิดเรื่องการแระหยัดจากขนาด (Economics of Scale) มาเป็นตัวอธิบาย ซึ่งการประหยัดจากขนาดคือ การลดลงของต้นทุนเฉลี่ย (average cost) ต่อหน่วยสืบเนื่องมาจากการขยายขนาดการผลิต การประหยัดจากขนาดอาจเกิดจากปัจจัยภายนอกและภายใน ทำให้ค่าผลผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยลดลงได้ในระยะยาว (internal and external economies of scale) ซึ่งรวมเรียกเป็นคำเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์ว่า การมีผลได้เพิ่มขึ้น (increasing return) ดังนั้นลักษณะของตลาดที่มีการค้าระหว่างประเทศแบบ Intra-Industry จึงมีแนวโน้มเป็นตลาดสินค้าที่ไม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

มีการแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งต่างไปจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ดั้งเดิมที่กล่าวถึงข้างต้นที่สมมติให้มีการแข่งขันสมบูรณ์ในตลาดสินค้าที่มีการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้นผู้ผลิตสินค้าประเภท Intra-industry trade จึงมีแนวโน้มที่จะได้กำไรส่วนเกินจากการมีลักษณะการผูกขาดได้

2) แบบจำลองส่วนแบ่งการตลาดคงที่

ในการศึกษาวิเคราะห์ถึงการขยายตัวหรือการขยายตัวของการส่งออก สามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (Constant Market Share Model: CMS) ซึ่งแบบจำลอง CMS มีพื้นฐานการวิเคราะห์ตั้งอยู่บนข้อสมมติทั่วไปที่ว่า การส่งออกสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งจะถูกกำหนดโดยปัจจัย 2 ด้าน คือ อุปทานและอุปสงค์ ซึ่งอุปทานส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่ กับสภาพการณ์ของประเทศส่งออก และอุปสงค์ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของประเทศนำเข้า การส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่งอาจจะไม่สามารถขยายตัวได้รวดเร็วเท่ากับการ ขยายตัวของการส่งออกเฉลี่ยของโลก เนื่องจากเหตุผล 3 ประการ (Richardson, 1971) ได้แก่ การส่งออกจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะสินค้าที่มีความต้องการมีอัตราการขยายตัวต่ำ การส่งออกจะมุ่งเน้นไปยังตลาดที่ซบเซาหรือมีการขยายตัวต่ำ ประเทศที่ส่งออกจะไม่สามารถหรือไม่อยากที่จะแข่งขันกับผู้ผลิตหรือผู้ส่งออก จากประเทศอื่นได้

ดังนั้นหลักการวิเคราะห์ภายใต้แบบจำลอง CMS คือ การพิจารณาถึงผลของการส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่งเมื่อเทียบกับกรณีที่ประเทศดังกล่าวสามารถรักษาส่วนแบ่งตลาด (Market Share) ในตลาดโลกหรือตลาดที่กำหนดไว้ได้เท่าเดิม ความแตกต่างระหว่าง ขนาดของการขยายตัวของการส่งออกที่เป็นจริงกับขนาดการขยายตัวของการส่งออกในกรณีที่ ส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกดังกล่าวในตลาดหรือตลาดที่กำหนดคงที่ สามารถแยกได้ว่า เป็นผลมาจากการแข่งขัน ผลจากส่วนประกอบของสินค้า และผลจากการกระจายตลาด แบบจำลอง CMSสามารถอธิบายได้เป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกจะเกี่ยวกับทฤษฎีทั่วไปของ แบบจำลอง และส่วนที่สองเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แบบจำลอง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ทฤษฎีทั่วไปของแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออก กำหนดดังนี้

$$S = q / Q \tag{2.1}$$

โดยกำหนดให้

S = ส่วนแบ่งตลาดส่งออกของประเทศที่พิจารณา

q = การส่งออกทั้งหมดของประเทศที่พิจารณา

Q = การส่งออกหรือการค้าของโลกทั้งหมด

จาก (.1) สามารถแสดงได้ว่า

$$q = SQ \tag{2.2}$$

และ Total Differential เท่ากับ

$$dq = SdQ + QdS \tag{2.3}$$

สมการ (2.3) อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงการส่งออกสินค้าของประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการคือ ประการแรก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์โลก โดยกำหนดให้ส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกนี้ให้มีค่าคงที่ เราอาจเรียกปัจจัยนี้ว่าผลจากการขยายตัวของการส่งออกรวมของโลก (World Growth Effect) ประการที่สอง เป็นการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนการส่งออกของประเทศผู้ส่งออกภายใต้เงื่อนไขที่ว่าความต้องการหรืออุปสงค์รวมของโลกต่อสินค้าที่เรากำลังพิจารณามีปริมาณหรือมูลค่าคงที่ เราเรียกผลด้านนี้ว่าผลทางด้านการแข่งขัน (Competitive or Share Effect) อาจจะกล่าวได้ว่าผลประการแรกส่วนใหญ่เป็นผลเนื่องมาจากอิทธิพลภายนอก ส่วนประการที่สองส่วนใหญ่เนื่องจากสภาพการณ์ภายในประเทศของผู้ส่งออก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆในตลาดโลก ที่กล่าวมาในข้างต้นเป็นแบบจำลอง CMS อย่างง่าย ซึ่งในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงต้องทำการเปรียบเทียบการส่งออกของ 2 ช่วงเวลา ซึ่งเรียกว่าปีฐาน และปีสุดท้าย ในการคำนวณ ส่วนแบ่งตลาดส่งออกและการส่งออกทั้งหมดของโลก อาจใช้โครงสร้างส่วนแบ่งตลาดส่งออก ของประเทศในปีฐาน และการใช้กาส่งออกทั้งหมดของโลกในปีสุดท้ายซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$dQ^{I} = S^{0}\, dQ + Q^{1}\, dS \qquad (2.4)$$

หรืออาจใช้โครงสร้างส่วนแบ่งตลาดส่งออกของประเทศในปีสุดท้ายและใช้การ ส่งออกทั้งหมดของโลกในปีฐาน ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$dQ^{II} = S^{1}\, dQ + Q^{0}\, dS \qquad (2.5)$$

หรืออาจใช้ปีฐาน (Base year) เป็นทั้งโครงสร้างส่วนแบ่งตลาดส่งออกของประเทศและการส่งออกทั้งหมดของโลก นั่นคือ

$$dQ^{III} = S^{0}\, dQ + Q^{0}\, dS + dSdQ \qquad (2.6)$$

สำหรับเทอมที่สาม (dSdQ) แสดงถึงผลกระทบร่วม (Interaction effect) ซึ่งเป็นผล มาจากการปรับตัวการส่งออกถูกหรือผิดทิศทาง สมการเอกลักษณ์ สามารถเขียนได้เป็น

$$\Delta q_i = S_i\, \Delta Q_i + Q_i \Delta S_i \qquad (2.7)$$

โดยกำหนดให้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

i = ประเทศผู้ส่งออก

Δ = การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่อยู่หลังเครื่องหมายนี้

Q_i = การส่งออกทั้งหมดของประเทศที่พิจารณา

q_i = การส่งออกของประเทศ i

S_i = ส่วนแบ่งตลาดของประเทศ i

การวิเคราะห์นี้เป็นการวิเคราะห์แบบชั้นเดียว (One level analysis) ของแบบจำลองCMS ซึ่งแบ่งการขยายตัวของการส่งออกของประเทศ i เป็นผลมาจากการขยายตัวของการส่งออกรวมของโลก และอีกส่วนเป็นผลมาจากการแข่งขัน อาจกล่าวได้ว่าการส่งออกแท้จริงแล้วประกอบด้วยกลุ่มสินค้าที่แตกต่างกัน ดังนั้น

$$\Delta q_{ik} = S_{ik}\,\Delta Q_{ik} + Q_{ik}\,\Delta S_{ik} \qquad (2.8)$$

โดยกำหนดให้ k = ชนิดสินค้า

สามารถหาผลรวมของสินค้าชนิดต่างๆ โดยใช้เครื่องหมาย ($\sum$) ซึ่งผลลัพธ์ ที่ได้จะแสดงเป็นสมการเอกลักษณ์ CMS ของการส่งออกรวมของประเทศ i ได้ดังนี้

$$\Delta q_{ik} = \sum\nolimits_k S_{ik}\,\Delta Q_{ik} + \sum\nolimits_k Q_{ik}\,\Delta S_{ik}$$

และสามารถขยายได้เป็น

$$\Delta q_{ik} = S_i\,\Delta Q_i + (\sum\nolimits_k S_{ik}\Delta Q_{ik} - S_i\Delta Q_i) + \sum\nolimits_k Q_{ik}\,\Delta S_{ik} \qquad (2.9)$$

สมการ (2.9) เป็นการวิเคราะห์แบบสองชั้น (two level analysis) ของแบบจำลองCMS โดยการขยายตัวของการส่งออกของประเทศ i เป็นผลมาจากสามส่วนคือ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เทอมแรก $S_i \Delta Q_i$ เป็นผลมาจากการขยายตัวของการส่งออกรวมของโลก

*เทอมที่สอง*ซึ่งเป็นเทอมใหม่ $(\sum_k S_{ik} \Delta Q_{ik} - S_i \Delta Q_i)$ เป็นผลมาจากส่วนประกอบ ของสินค้าส่งออกของประเทศ i ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการขยายตัวของการส่งออกของประเทศ i ว่าการส่งออกสินค้ามีอัตราการขยายตัวแตกต่างจากการส่งออกโดยเฉลี่ยของโลกมากน้อยเพียงใด ผลจากส่วนประกอบของสินค้าออกจะเป็นบวก ถ้าการส่งออกของประเทศ iประกอบด้วยสินค้าที่มี อัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของการส่งออกรวมของโลกเป็นส่วนใหญ่ และจะเป็นลบถ้า สินค้าส่งออกของประเทศ i ส่วนใหญ่มีอัตราการขยายตัวต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยของการส่งออกรวมของโลก

เทอมที่สาม $\sum_k Q_{ik} \Delta S_{ik}$ เป็นผลเนื่องมาจากการแข่งขัน kนอกจากนี้การส่งออกไปยังประเทศต่างๆ มีอัตราการขยายตัวต่างกัน ดังนั้นการมุ่งเน้นการส่งออกไปยังประเทศหรือตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูงหรือต่ำ ย่อมมีผลต่อการขยายตัวของการส่งออกรวมของประเทศ i ที่กำลังพิจารณา ด้วยเหตุนี้ จึงควรรวมเอาปัจจัยด้าน การกระจายตลาดเข้ามาพิจารณาด้วยในสมการ CMS โดยขยายสมการ (2.7)

ซึ่งจะพิจารณาทั้ง กรณีสินค้า k และตลาด j และสามารถเขียนสมการ ได้ดังนี้

$$\Delta q_{ijk} = S_{ijk} \Delta Q_{ijk} + Q_{ijk} \Delta S_{ijk} \qquad (2.10)$$

จากสมการ (2.10) สามารถแสดงผลรวมหรือการส่งออกรวมที่เพิ่มขึ้นของประเทศ i ได้เป็น

$$\Delta q_i = \sum_j \sum_k S_{ijk} \Delta Q_{ijk} + \sum_j \sum_k Q_{ijk} \Delta S_{ijk}$$

$$= S_i \Delta Q_i + (\sum_k S_{ik} \Delta Q_{ik} - S_i \Delta Q_i)$$

$$+ (\sum_j \sum_k S_{ijk} \Delta Q_{ijk} + \sum_k S_{ik} \Delta Q_{ik}) + \sum_j \sum_k Q_{ijk} \Delta S_{ijk} \qquad (2.11)$$

สมการ (2.11) เป็นการวิเคราะห์แบบสามชั้น (Three Level Analysis) ซึ่งต่างจากผลการ วิเคราะห์แบบสองชั้นในสมการ (2.9) คือมีเทอมใหม่คือ ผลจากการกระจายตลาด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

$\sum_j \sum_k S_{ijk} \Delta Q_{ijk} + \sum_k S_{ik} \Delta Q_{ik}$ ซึ่งจะมีค่าเป็นบวก ถ้าประเทศ i ส่งออกสินค้าส่วนใหญ่ ไปยังตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูง และจะเป็นลบถ้าส่งออกไปยังตลาดที่มีอัตราการขยายตัวต่ำถ้าใช้วิธีการที่สามในการเลือกปีฐานและปีสุดท้าย นั่นคือ ใช้ทั้งโครงสร้างส่วนแบ่งตลาดส่งออกและการส่งออกรวมในปีฐาน (Base year) ในแบบจำลอง CMS อาจเพิ่มปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกอีกปัจจัยหนึ่งคือ ผลกระทบร่วมหรือผลกระทบจากการปรับการส่งออกถูกหรือผิดทิศทาง ซึ่งสมการของแบบจำลอง CMS ที่ได้จะแสดงถึงผลการอธิบายการขยายตัวของการส่งออกที่คล้ายกับสมการ (2.6) นำมาขยายได้สมการดังนี้

$$\begin{aligned} \Delta q_i = \quad & S^0 \Delta Q_i + (\sum_k S^0_{ik} \Delta Q_{ik} - S^0_i \Delta Q_i) \\ + \quad & (\sum_j \sum_k S^0_{ijk} \Delta Q_{ik} - \sum_k S^0_{ijk} \Delta Q_{ik}) \\ + \quad & (\sum_j \sum_k Q^0_{ijk} \Delta S_{ik} - \sum_j \sum_k \Delta Q_{ik} \Delta S_{ijk}) \end{aligned} \qquad (2.12)$$

สมการ (2.12) เป็นการวิเคราะห์แบบสี่ชั้น (four level analysis) ซึ่งการส่งออกของประเทศ i ที่เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็นผลจากการขยายตัวทางการค้าโดยรวมของโลก (World Growth Effect) คือ ($S^0 \Delta Q_i$) ความต้องการของโลกเพิ่มสูงขึ้นแสดงว่าส่งออกได้มากขึ้นเนื่องจากโลกมีความต้องการสินค้าต่างๆเพิ่มขึ้น แต่ส่วนแบ่งการตลาดของโลกยังคงที่อยู่

ผลจากส่วนประกอบของสินค้าส่งออก (Commodity Compositional Effect) คือ ($\sum_k S^0_{ik} \Delta Q_{ik} - S^0_i \Delta Q_i$) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการขยายตัวของการส่งออกของประเทศ i ว่าการส่งออกมีอัตราการขยายตัวของการส่งออกโดยเฉลี่ยของโลกมากน้อยเพียงใด ผลจากส่วนประกอบของสินค้าส่งออกจะเป็นบวก ถ้าการส่งออกของประเทศ i ประกอบด้วยสินค้าที่มี อัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของโลกเป็นส่วนใหญ่ และจะเป็นลบ ถ้าสินค้าที่ส่งออกของประเทศ i มีอัตราการขยายตัวต่ำกว่าอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของโลก

ผลจากการกระจายตลาด (Market Distribution Effect) คือ ($\sum_j \sum_k S^0_{ijk} \Delta Q_{ik} - \sum_k S^0_{ijk} \Delta Q_{ik}$) ผลนี้จะมีค่าเป็นบวกถ้าประเทศ i ส่งสินค้าส่วนใหญ่ของตนไปยังตลาดที่มีอัตราการขยายตัวสูง และจะเป็นลบถ้าส่งออกไปยังตลาดที่มีอัตราการขยายตัวต่ำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ผลจากการแข่งขันที่แท้จริง (Pure Competitiveness or Share Effect) คือ $\sum_j \sum_k Q^0_{ijk} \Delta S_{ik}$ ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างระหว่างการขยายตัวของการส่งออกที่แท้จริงกับการขยายตัวที่อาจเกิดขึ้น ถ้าประเทศ i ยังคงรักษาส่วนแบ่งตลาดส่งออกของสินค้าแต่ละชนิดในแต่ละตลาดไว้ได้

ผลกระทบร่วม (Interaction Effect) คือ $\sum_j \sum_k Q_{ijk} \Delta S_{ik}$ เป็นผลเนื่องมาจากการปรับการส่งออกถูกหรือผิดทิศทาง โดยจะแสดงให้เห็นว่า ถ้าประเทศ i ขยายการส่งออกในตลาดที่ถูกต้องหรือไม่ ผลนี้จะมีค่าเป็นบวก ถ้าประเทศ i เพิ่มการส่งออกไปยังตลาดที่มีการขยายตัวหรือลดการส่งออกไปยังตลาดที่หดตัว และจะมีค่าเป็นลบ ถ้าประเทศ i เพิ่มการส่งออกไปยังตลาดที่หดตัวหรือลดการส่งออกไปยังตลาดที่ขยายตัว

แบบจำลองที่ประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ มีข้อสมมติพื้นฐานดังนี้

1) กำหนดให้ลักษณะอุปสงค์ของประเทศผู้นำเข้าเป็นตัวแปรภายนอก และไม่สามารถควบคุมได้โดยประเทศส่งออก

2) ส่วนแบ่งตลาดส่งออกของประเทศผู้ส่งออกที่กำลังศึกษาในตลาดใดตลาดหนึ่งจะกำหนดให้มีค่าคงที่ ตราบเท่าที่ประเทศผู้ส่งออกดังกล่าวสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ในตลาดนี้ได้ ซึ่งหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงส่วนแบ่งตลาดของประเทศดังกล่าวในตลาดใดตลาดหนึ่ง เป็นผลเนื่องมาจากความสามารถในการแข่งขันของประเทศนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งอื่นๆ ซึ่งในทางอ้อม ความสามารถในการแข่งขันนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวด้านอุปทานในประเทศผู้ส่งออกดังกล่าว

3) ความยืดหยุ่นของอุปทานการส่งออกมีค่าอนันต์ นั่นคือ ประเทศผู้ส่งออกสามารถขยายการผลิตสินค้าเพื่อสนองตลาดโลกที่ขยายตัวได้เสมอ

4) สินค้าที่ผลิตโดยผู้ผลิตจากประเทศต่างๆ มีลักษณะและคุณภาพเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกันจนไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกับผู้บริโภค

5) ไม่มีการร่วมมือระหว่างประเทศผู้ส่งออกในตลาดโลก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากสมการ (2.6)

$$dq = S^{0} dQ + Q^{0} dS + dSdQ$$

การเปลี่ยนแปลงการนำเข้าที่เกิดขึ้นจริงสามารถแสดงได้ดังนี้

$$A_i = W_i + C_i + D_i + P_i^* + (P_i - P_i^*) \quad (2.13)$$

โดยกำหนดให้

Ai = การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงของการนำเข้า

W = ผลการขยายตัวของการนำเข้าทั้งหมดของประเทศเป้าหมาย

C = ผลจากส่วนประกอบของสินค้านำเข้า

D = ผลจากการกระจายตลาด

P* = ผลจากการแข่งขันที่แท้จริง

P = ผลจากการแข่งขัน

P – P* = ผลกระทบร่วมจากการปรับตัวการส่งออกถูกหรือผิดทิศทาง

i = ประเทศส่งออกหรือกลุ่มประเทศส่งออก คือ ประเทศไทย

ซึ่งสามารถแสดงในรูปพีชคณิตได้ดังนี้

$$A_i = \sum_i \sum_k X_{ijk}^{1} - \sum_i \sum_k X_{ijk}^{0} \quad (2.14)$$

โดยกำหนดให้

X = มูลค่าการนำเข้า

j = ประเทศนำเข้า

k = ชนิดสินค้า

0 = ปีฐาน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1 = ปีสุดท้าย

$$W_i = S_i^0 \sum_i \sum_j \sum_k (X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0) \quad (2.15)$$

$$C_i = \sum_k \left[S_{ik}^0 \sum_i \sum_j (X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0) \right] - S_i^0 \sum_i \sum_j \sum_k (X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0) \quad (2.16)$$

$$D_i = \sum_j \sum_k \left[S_{ijk}^0 \sum_i (X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0) \right] - \sum_k \left[S_{ijk}^0 \sum_i \sum_j (X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0) \right] \quad (2.17)$$

$$P_i = \sum_j \sum_k (S_{ijk}^1 - S_{ijk}^0) - \sum_i X_{ijk}^1 \quad (2.18)$$

$$P_i^* = \sum_j \sum_k (S_{ijk}^1 - S_{ijk}^0) \sum_i X_{ijk}^0 \quad (2.19)$$

$$P_i - P_i^* = \sum_j \sum_k (S_{ijk}^1 - S_{ijk}^0) \sum_i (X_{ijk}^1 - X_{ijk}^0) \quad (2.20)$$

โดยกำหนดให้

$S_i = \sum_j \sum_k X_{ijk} / \sum_i \sum_j \sum_k X_{ijk}$

= ส่วนแบ่งตลาดนำเข้าของประเทศต้นทางในตลาดเป้าหมาย

$S_{ik} = \sum_j X_{ujk} / \sum_j \sum_k X_{ijk}$

= ส่วนแบ่งตลาดนำเข้าของประเทศต้นทางในตลาดเป้าหมายของสินค้า k

$S_{ijk} = X_{ijk} / \sum_i X_{ijk}$

= ส่วนแบ่งตลาดนำเข้าของประเทศต้นทางในสินค้า k ในตลาดเป้าหมาย

$g = G - 1$

$= (\sum_i \sum_j \sum_k X_{ijk}^1 / \sum_i \sum_j \sum_k X_{ijk}^0) - 1$

= อัตราการขยายตัวของการนำเข้ารวมของตลาดเป้าหมาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

$g_k = G_k - 1$

$= ((\sum_i \sum_j X^1_{ijk} / \sum_i \sum_j X^0_{ijk}) - 1$

= อัตราการขยายตัวของการนำเข้าของประเทศเป้าหมายในสินค้า k

$g_{jk} = G_{jk} - 1$

$= (\sum_i X^1_{ijk} / \sum_i X^0_{ijk}) - 1$

= อัตราการขยายตัวของการนำเข้าในสินค้า k ในตลาดเป้าหมาย

$g^*_{jk} = 1 - G_{jk}$

$= 1 - \left[1/(\sum_i X^1_{ijk} / \sum_i X^0_{ijk})\right]$

$= 1 - (\sum_i X^0_{ijk} / \sum_i X^1_{ijk})$

= ส่วนกลับของอัตราการขยายตัวของการนำเข้าในสินค้า k ในประเทศเป้าหมาย

3) มาตรการแทรกแซงทางการค้า

มาตรการแทรกแซงทางการค้าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 มาตรการ คือ

(3.1) มาตรการที่จัดได้ว่าเป็นมาตรการทางด้านภาษี ศุลกากร (Tariffs) มาตรการชนิดนี้ทุกประเทศใช้กันอย่างมาก และเป็นเครื่องมือทางนโยบายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ กีดกันทางการค้าเพราะมีผลกระทบต่อสวัสดิการทางเศรษฐกิจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายในประเทศ และยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติของชาติ นอกจากนี้การใช้มาตรการทางภาษียังก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นภายในประเทศอีกด้วย จนกระทั่งมีการจัดตั้งองค์กรการค้าโลก (WTO) ขึ้นเพื่อหาข้อตกลงและกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อจำกัดขอบเขตของการใช้มาตรการทางภาษีศุลกากร

(3.2) มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (non-tariff trade measures) มาตรการชนิดนี้มีผลกระทบต่อการลดปริมาณทางการค้าหรือการบิดเบือนแบบแผนของการค้าให้ผิดไปจากสภาพของการค้าเสรีเช่น การกำหนดโควตา หมายถึง การจำกัดปริมาณสินค้าเข้า ซึ่งเป็นเครื่องมือของการคุ้มกันที่ใช้ในการจำกัดปริมาณสินค้าที่อนุญาตให้นำเข้าประเทศ หรือการส่งออกไปต่างประเทศ ซึ่งประเภทของโควตาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมีอยู่ 3 ประเภท คือ

(3.2.1) โควตาแบบทั่วไป (global quota หรือ open quota) เป็นโควตาที่กำหนดปริมาณโควตาสูงสุดที่จะนำเข้าได้ระยะเวลาหนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าสินค้าเหล่านั้นจะมีแหล่งกำเนิดมาจากแหล่งไหน หรือใครบ้างที่จะเป็นผู้มีสิทธิในการนำเข้า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

(3.2.2) โควตาแบบเลือกหรือแบบจงใจปฏิบัติ (selective or discriminatory quota)ได้แก่ โควตาที่นอกจากจะกำหนดปริมาณสูงสุดของสินค้าที่จะเข้าได้แล้ว ยังกำหนดว่าสินค้าเหล่านั้นต้องส่งมาจากประเทศใดบ้างเป็นจำนวนเท่าไร

(3.2.3) โควตาภาษีศุลกากร (tariff quota) เป็นการจำกัดปริมาณการนำเข้าจำนวนหนึ่งโดยกำหนดให้เสียภาษีในอัตราการที่กำหนดไว้ หรือไม่ต้องเสียภาษีในอัตราขาเข้าเลย ส่วนปริมาณการนำเข้าที่เกินกว่ากำหนดไว้อาจจะนำเข้าได้โดยการเสียภาษีในอัตราที่สูงขึ้น ดังนั้น โควตาภาษีศุลกากรจึงเป็นการรวมเอาลักษณะที่สำคัญของภาษีและโควตาเข้าด้วยกัน

4) แนวคิดความสามารถในการแข่งขัน

The International Management and Development (IMD) ทำการเปรียบเทียบและจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆไว้เป็นรายปี โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “ความสามารถในการแข่งขัน” (Competitiveness) ว่าหมายถึง “ ความสามารถของประเทศในอันที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อยกระดับความมั่งคั่งของชาติ โดยอาศัยกระบวนการจัดการกับทรัพยากรที่มีโดยใช้ศักยภาพในการก้าวรุกและดึงดูดปัจจัยภายนอกด้วยความเข้มแข็ง ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล แล้วบูรณาการความสามรถเหล่านี้เข้าไว้ในรูปแบบทางเศรษฐกิจและสังคม”

ดังนั้นกรอบการสร้างความสามารถในการแข่งขันระดับโลก จึงมุ่งไปที่การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งด้าน “สาธารณูปโภค” และด้าน”สังคม” ควบคู่กันไป ความสามารถในการแข่งขันของประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งเกื้อหนุนต่อการเพิ่มศักยภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนคุณภาพของประชาชนในประเทศ สถาบันพัฒนาการบริหารจัดการระหว่างประเทศ (International Institute for Management Development: IMD) เมืองโลซานน์ ประเทศสวิซเซอร์แลนด์ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ โดยได้จัดอันดับประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันทั่วโลก จำนวน 46 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศในกลุ่มสมาชิก OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) 28 ประเทศ ประเทศในกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่และประเทศในกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ (Newly Industrialized and Emerging Economies) 18 ประเทศ ในการจัดอันดับดังกล่าวข้างต้น IMD ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานต่างๆเช่น UNDP Human Development Report 1997 Asian Development Outlook 1997-1998 พร้อมทั้งประสานกับสถาบันวิจัยของประเทศต่างๆ ดำเนินการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สำรวจข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลระดับผู้บริหารในองค์การต่างๆ เพื่อใช้ในการจัดทำเกณฑ์พิจารณาขีดความสามารถในการแข่งขันรวมทั้งสิ้น 259 เกณฑ์ ซึ่งจำแนกเป็น 8 กลุ่มดังนี้

1. เศรษฐกิจภายในประเทศ (28 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณากี่ยวกับการประเมิณสภาพเศรษฐกิจภายในประเทศระดับมหภาค

2 . ความเป็นนานาชาติ (40 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ

3 . รัฐบาล (43 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

4. การเงินการคลัง (20 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดทุนและคุณภาพของบริการด้านการเงิน

5. โครงสร้างพื้นฐาน (30 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับความเพียงพอของทรัพยากรและระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อธุรกิจ

6. การจัดการ (34 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับการบริหารจัดการขององค์กรธุรกิจ

7. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (20 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับสมรรถนะในเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

8. ประชากร (44 เกณฑ์) เป็นเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาเกี่ยวกับคุณภาพของทรัพยากรบุคคล

ซึ่งความสามารถในการส่งออก (กลุ่มที่ 2) ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และใช้เป็นตัววัดความสามรถในการแข่งขันของประเทศได้อีกด้วย นอกจากนั้น ยังมีแนวคิดความสามรถในการแข่งขันด้านการส่งออกของ Paul Krugman ซึ่งเชื่อว่า “ความสามารถในการแข่งขัน” จริงๆแล้วไม่มีความหมายชัดเจน เช่น ถ้าเราจะวัดความสามรถในการแข่งขันของประเทศจากมูลค่าการส่งออกของแต่ละประเทศ แล้วดูว่าประเทศใดมีความสามรถในการแข่งขันมากกว่ากันนั้นไม่สามารถทำได้ เนื่องจากแต่ละประเทศไม่ใช่บริษัท เมื่อการส่งออกของประเทศใดประเทศหนึ่งมีมูลค่าลดลงแล้ว อัตราแลกเปลี่ยนจะเป็นตัวปรับให้มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในเวลาต่อมา ดังนั้นเราจะไม่ดูว่าประเทศแต่ละประเทศแข่งขันกันส่งออก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เนื่องจากว่าสิ่งที่แข่งขันกันไม่ใช่ประเทศแต่สิ่งที่แข่งขันกันจริงๆแล้วคืออุตสาหกรรมที่อยู่ในประเทศนั้น และเราจะวัดความสามรถในการแข่งขันจาก"ส่วนแบ่งตลาด"

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐะปะนี มะลิซ้อน (2539) ศึกษาความสามารถในการแข่งขันส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการผลิตแลการตลาด วิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ วิเคราะห์การขยายตัวของการส่งออกโดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งการตลาดคงที่และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์เพื่อการนำเข้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยในประเทศลูกค้าที่สำคัญและเพื่อเสนอแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ผลการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ ของประเทศไทย และประเทศคู่แข่งที่สำคัญได้แก่ เวียดนาม เอกวาดอร์ อินเดีย อินโดนีเซีย เม็กซิโก และจีนโดยใช้ค่าเฉลี่ยของข้อมูลใน 3 ช่วงเวลาคือ ปี 2525-2529, 2530-2534 และ 2535-2536 ปรากฏว่าทุกประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ สำหรับไทยมีแนวโน้มที่ความได้เปรียบดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่มีอัตราการเพิ่มที่ลดลงในทำนองเดียวกันกับเวียดนาม เอกวาดอร์ และอินเดีย ขณะที่อินโดนีเซีย เม็กซิโกและจีน มีความได้เปรียบดังกล่าวลดลง สำหรับผลการศึกษาการขยายตัวของการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของไทย โดยใช้แบบจำลองส่วนการแบ่งการตลาดคงที่ในช่วงเวลาเช่นเดียวกับช่วงเวลาข้างต้น พบว่ามูลค่าการส่งออกระหว่าง 2 ช่วงเวลาแรกเพิ่มขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากการแข่งขันที่แท้จริง รองลงมาคือผลด้านทิศทางการส่งออก และผลจากอัตราการขยายตัวของตลาดโลกตามลำดับ แต่ลดลงเล็กน้อยเพราะผลการกระจายตลาด สำหรับการเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกของ 2 ปีหลัง พบว่าเพิ่มขึ้นเช่นกันเป็นผลจากการแข่งขันที่แท้จริง รองลงมาคือผลจากอัตราการขยายตัวของตลาดโลกและผลด้านทิศทางการส่งออกตามลำดับ แต่ลดลงเล็กน้อยเพราะผลการกระจายตลาด ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์เพื่อการนำเข้ากุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของไทยในญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ ระหว่างปี 2523-2534 2509-2537 และ2517-2537 ตามลำดับ ปรากฏว่าตัวแปรรายได้ประชาชาติต่อหัวของแต่ละประเทศ และราคาส่งออกสินค้าชนิดนี้ของไทยไปยังประเทศดังกล่าวเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดอุปสงค์เพื่อการ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

นำเข้าดังกล่าว โดยค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศดังกล่าว เท่ากับ 7.1836 7.0844 และ 5.0065 ตามลำดับ และค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาส่งออกของไทยของประเทศข้างต้นเท่ากับ -2.3662 -0.8361 และ -1.7393 ตามลำดับ

สายฝน ตระกลทรัพย์ (2543) ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของการส่งออกข้าว ของประเทศไทยในปี 2529 –2539 โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการตลาดและการส่งออกข้าวของไทย วิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของไทยและประเทศคู่แข่ง คือสหรัฐอเมริกา อินเดีย เวียดนาม จีน และปากีสถาน โดยทำการศึกษา 2 กรณี คือ กรณีพิจารณาเปรียบเทียบสินค้าทุกประเภทที่ส่งออก และกรณีพิจารณาเปรียบเทียบเฉพาะสินค้าเกษตรที่ส่งออก และวิเคราะห์การขยายตัวของการส่งออกข้าวของไทย โดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งการตลาดคงที่ (Constant Market Share : CMS) โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการค้าข้าวในระหว่างปี 2529–2539 ผลการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ปรากฏว่าทุกประเทศที่ศึกษามีค่า RCAมากกว่า 1 แสดงว่าทุกประเทศมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าขาวทั้ง 2 กรณีศึกษา โดยไทย สหรัฐอเมริกา เวียดนาม จีน และปากีสถาน มีแนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ลดลงยกเว้นประเทศอินเดียที่มีแนวโน้มความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ
เพิ่มขึ้น ส่วนผลการศึกษาของแบบจำลองส่วนแบ่งการตลาดคงที่ การขยายการส่งออกข้าวของไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นโดยจากปัจจัยภายนอกคือการขยายตัวการส่งออกทั้งหมดของโลก และการกระจายตลาด ที่ทำให้ไทยมีการขยายตัวการส่งออกข้าวสูงกว่าอัตราเฉลี่ยการส่งออกข้าวของโลก ส่วนผลที่ทำให้การขยายการส่งออกข้าวไม่เพิ่มเท่าที่ควร เป็นผลจากปัจจัยภายในประเทศคือผลจากการแข่งขันที่แท้จริง และการปรับการส่งออกของไทย

ภาณุ วสุนธราภิวัฒก์ (2545) ศึกษาถึงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการผลิต การส่งออกปลาทูน่ากระป๋องของประเทศไทย ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏของประเทศไทย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศอินโดนีเซีย ในการส่งออกปลาทูน่ากระป๋องไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น และศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกปลาทูน่ากระป๋องของประเทศไทยจากการศึกษาพบว่า ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกปลาทูน่ากระป๋องไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าประเทศไทย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศอินโดนีเซีย ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีแนวโน้มลดลง และการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ การส่งออกปลาทูน่ากระป๋องไปยังประเทศญี่ปุ่น พบว่าประเทศไทย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศอินโดนีเซีย ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ มีแนวโน้มลดลง และปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกปลาทูน่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กระป๋องของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ รายได้ประชาชาติต่อคนของประชากรในประเทศสหรัฐอเมริกาปรับด้วยดัชนีราคา และราคาส่งออกปลาทูน่ากระป๋องของประเทศไทยปรับด้วยดัชนีราคาและคูณด้วยอัตราแลกเปลี่ยนในหน่วยดอลลาร์สหรัฐต่อบาท โดยมีค่าความยืดหยุ่น เท่ากับ 1.960 และ -0.747 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์การส่งออกปลาทูน่ากระป๋องของประเทศไทยไปยังประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ รายได้ประชาชาติต่อคนในประเทศญี่ปุ่นปรับด้วยดัชนีราคา และคูณด้วยอัตราแลกเปลี่ยนในหน่วยเยนต่อบาท โดยมีค่าความยืดหยุ่น เท่ากับ 11.505 ปีละ -0.789 ตามลำดับ ดังนั้นการที่จะรักษาความเป็นผู้นำในการส่งออกปลาทูน่ากระป๋องไปยัง 15 ตลาดโลก ควรที่จะพยายามลดต้นทุนในการผลิต และขยายตลาดใหม่ เพื่อทดแทนตลาดเดิมที่เริ่มสูญเสียความสามารถในการส่งออก

ชัยยันต์ กิตติวิศิษฎ์ (2546) ความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออกของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างไทยจีน การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทางการผลิตและการค้าสินค้าเทคโนโลยีสารสนเทศ (ไอที) ของไทยและจีน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา, ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกสินค้าไอที ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของมูลค่าการส่งออก สินค้าไอทีของไทยและจีน ด้วยแบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่(CMS) สินค้าไอทีที่ทำการศึกษามี 13 ชนิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มสินค้า คือ เครื่องคอมพิวเตอร์, อุปกรณ์โทรคมนาคม และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ในตลาดส่งออกสำคัญ ได้แก่ สหรัฐฯ, สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณที่นำมาวิเคราะห์จะอยู่ในช่วงปี 2538-2543 การวิเคราะห์ด้วย RCA พบว่าสินค้าไอทีของไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในทุกตลาด แต่ค่า RCA มีแนวโน้มลดลง ขณะที่จีนมีความได้เปรียบในตลาดสหรัฐฯและสหภาพยุโรป แต่มีแนวโน้มค่า RCA เพิ่มขึ้นทั้งสามตลาด ส่วนการวิเคราะห์ด้วย CMS พบว่าการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกของไทยเป็นการอาศัยการเปลี่ยนแปลงของตลาดส่งออกเป็นสำคัญ โดยมีความสามารถในการแข่งขันลดลง ขณะที่การส่งออกของจีนเป็นการอาศัยความสามารถในการแข่งขันเป็นสำคัญ ผลการศึกษาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าความสามารถในการแข่งขันทางการส่งออกของไทยลดลง โดยยังไม่มีการสร้างปัจจัยได้เปรียบในการแข่งขันใหม่ๆ ขึ้นมา ขณะที่จีนมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นจากข้อได้เปรียบที่มาทดแทนไทย โดยเฉพาะการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและการลงทุนจากต่างชาติ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ศุภฤกษ์ โกวิทวิจารณ์ (2546) ศึกษาศักยภาพการส่งออกอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าในเขตการค้าเสรีอาเซียนในระบบเศรษฐกิจใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของระบบเศรษฐกิจใหม่ ศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Revealed Comparative Advantage-RCA) ในการส่งออกสินค้ากลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าของประเทศไทย และประเทศคู่แข่งในเขตการค้าเสรีอาเซียน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ในช่วงเวลา พ.ศ. 2534-2542 ศึกษาแนวทางการปรับตัวเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ระบบเศรษฐกิจใหม่ ผลการศึกษาความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้าของไทยกับประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มการค้าเสรีอาเซียน คือประเทศ มาเลเซียพบว่า ค่า RCA ของทั้งสองประเทศ ในหลายประเภทผลิตภัณฑ์ต่างก็มีพัฒนาการในทางที่ดี และมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (มีค่ามากกว่า 1) แต่ละผลิตภัณฑ์มีค่าใกล้เคียงกัน แต่หลายผลิตภัณฑ์ที่ประเทศมาเลเซียมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่าไทย ค่า RCA ที่ปรากฏเป็นภาพสะท้อนอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่าหาก ประเทศไทยไม่จริงจังหรือล่าช้าในการดำเนินการแก้ไขจุดอ่อน ข้อจำกัดที่มี และพยายามเปลี่ยนวิกฤตต่างๆ ให้เป็นโอกาสแล้ว ประเทศไทยมีโอกาสสูงมากที่จะสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน สูญเสียรายได้ และส่วนแบ่งตลาดที่มีให้กับประเทศมาเลเซีย และประเทศคู่แข่งขันรายอื่นอย่างแน่นอน

มนสิทธิ์ หลักชัยมงคล (2547) ศึกษาความได้เปรียบเชิงแข่งขันของอุตสาหกรรมกุ้งแช่แข็งของไทยในปัจจุบัน แนวโน้มการส่งออกกุ้งแช่แข็งของไทยมีมูลค่าลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของอุตสาหกรรมกุ้งแช่แข็งของไทย โดยศึกษาผ่านดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) แบบจำลองผลกระทบจากแรงกดดัน 5 ประการ (Five Force Model) และทฤษฎีความได้เปรียบเชิงแข่งขัน โดยใช้ Diamond Model จากการศึกษาพบว่า การส่งออกกุ้งแช่แข็งของไทยมีค่าดัชนี RCA ลดลงตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา (พ.ศ.2537-2544) แต่ก็ยังสามารถกล่าวได้ว่าประเทศไทยยังคงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการส่งออกกุ้งแช่แข็ง เนื่องจากค่า RCA ยังคงมีค่ามากกว่า 1 (การส่งออกกุ้งแช่แข็งของไทยมีค่า RCA เท่ากับ 21.51, 20.86, 19.95, 17.44, 16.99, 15.69, 15.60 และ 13.43 ตามลำดับ) ส่วนการส่งออกกุ้งแช่แข็งของประเทศคู่แข่งของไทยก็มีค่า RCA มากกว่า 1 ในทุกประเทศ (ยกเว้นประเทศจีน) โดยประเทศที่มีค่า RCA มากที่สุดคือ ประเทศเอกวาดอร์ เวียดนาม บังกลาเทศ อินเดีย ไทย อินโดนีเซีย อาร์เจนตินา และเม็กซิโก ตามลำดับ สำหรับการศึกษาโดยใช้แบบจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ พบว่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งของไทย ในช่วงปี พ.ศ.2543-2544 เทียบกับช่วงปี พ.ศ.2537-2538 มีมูลค่าการส่งออกลดลงเท่ากับ 151.98 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งจาก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การศึกษาพบว่าแหล่งที่มาของการหดตัวในมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งของไทยมี 4 ประการ คือ 1) ผลจากอัตราการขยายตัวของตลาดโลก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกในช่วงนี้มีการขยายตัว ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งของไทยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 280.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 2) ผลจากการกระจายตลาด พบว่าตลาด พบว่าตลาดส่วนใหญ่ยังมีอัตราการขยายตัวของการนำเข้าผลิตภัณฑ์กุ้งเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะตลาดสหรัฐอเมริกาที่มีอัตราการขยายตัวของการนำเข้าผลิตภัณฑ์กุ้งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 39.8 ส่งผลให้โดยรวมแล้วประเทศไทยสามารถส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งได้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 468.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 3) ผลจากส่วนประกอบของสินค้า พบว่ามูลค่าการส่งออกกุ้งแช่แข็งและกุ้งแช่เย็นของไทยมีมูลค่าลดลง แต่สามารถทดแทนมูลค่าการส่งออกที่ลดลงได้โดยส่งออกกุ้งกระป๋องและแปรรูปได้ ส่งผลให้โดยรวมแล้วผลจากส่วนประกอบของสินค้ามีค่าเท่ากับ 94 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 4) ผลจากความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากต้นทุนในการผลิตของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และต้องเผชิญกับมาตรการกีดกันทางการค้าทั้งทางด้านภาษีและไม่ใช่ภาษีเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การส่งออกผลิตภัณฑ์กุ้งของไทยมีค่าลดลงเท่ากับ 995.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ชาคริต ศิริรัตน์ (2549) ศึกษาสินค้าส่งออกของไทยไปยังประเทศจีน 24 สินค้าโดยแบบจำลอง ส่วนแบ่งตลาดแบบคงที่ (Constant Market Share Model: CMS) พบว่า กลุ่มสินค้าที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นมีอยู่ 21 ชนิด แต่ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยเป็นผลมาจากทั้ง 3 ปัจจัยรวมกัน คือ ปัจจัยการขยายตัวของตลาดจีนโดยรวม (Growth effect) การเปลี่ยนแปลงรสนิยมการบริโภค (Commodity effect) และความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness effect) นั้นมีเพียง 6 ชนิด ได้แก่ น้ำมันปาล์มและเศษของน้ำมันปาล์มไม่ดัดแปลงทางเคมี มันสำปะหลัง น้ำยางธรรมชาติ สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด และ ปลายข้าว การวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสินค้าเกษตรส่งออกของไทยในตลาดจีน พบว่า ในปี พ.ศ. 2547 ไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้า 23 ชนิดมีเพียงสินค้าชนิดเดียวที่ไทยมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบแก่ประเทศคู่แข่งขัน ได้แก่ สินค้าน้ำมันปาล์ม เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของค่า RCA พบว่า สินค้าเกษตรส่งออกของไทยไปยังจีนส่วนใหญ่อยู่ในสถานการณ์ สวนกระแส ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 6 ชนิดได้แก่ เนื้อปลาแบบฟิลเล และเนื้อปลาแบบอื่นๆ (ไม่รวมสด แช่เย็น หรือแช่เย็นจนแข็ง) พืชมีชีวิตอื่นๆ (รวมราก) ส่วนใหญ่เป็นกล้วยไม้ ดอกไม้สดชนิดที่เหมาะสำหรับจัดทำเป็นช่อดอกไม้หรือเพื่อการประดับ กล้วยรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง ผลไม้แห้งยกเว้นประเภท0801-0806 (ส่วนใหญ่เป็นลำไยแห้ง) และ ครั่ง สินค้าที่อยู่ในสถานการณ์ ดาวรุ่งพุ่งแรง มี 4 ชนิดได้แก่ มันสำปะหลัง ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด ปลายข้าว และ น้ำมันปาล์มและเศษของน้ำมันปาล์มไม่ดัดแปลงทางเคมี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ทรงสุดา ยนต์นิยม (2549) ศึกษาความสามารถในการแข่งขันของผัก และผลไม้ส่งออกของไทยในตลาดที่สำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป โครงสร้างการผลิต การส่งออก และความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักและผลไม้ของไทยไปยังตลาดที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ที่มีส่วนแบ่งการตลาด 3 อันดับแรกในเอเชีย รวมทั้งเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการส่งออกผัก และผลไม้ ที่ศึกษาแบ่งตามพิกัดศุลกากรในระบบฮาร์โมไนซ์ (harmonized) ระดับ 2 digit คือ 07 08 และ 20 โดยใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 – 2548 จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ในการส่งออกผักและผลไม้ในตลาดสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน ในขณะที่ไม่มีความได้เปรียบในตลาดสหรัฐอเมริกาโดยเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งในแต่ละตลาดพบว่า ในตลาดสหภาพยุโรปเป็นตลาดเดียวที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบประเทศคู่แข่งทุกประเทศ เมื่อพิจารณาส่วนแบ่งตลาดพบว่าประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดน้อยในตลาดสหรัฐฯ สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ขณะที่มีส่วนแบ่งตลาดมากในตลาดจีน โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในแต่ละตลาด ตลาดจีนเป็นตลาดที่ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าประเทศคู่แข่ง และจากการพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งตลาด ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในตลาดสหภาพยุโรป และญี่ปุ่น มีความสามารถในการแข่งขันมาก และมีแนวโน้มจะครองตลาดได้มากขึ้นในตลาดจีน และ ความสามารถในการแข่งขันมีแนวโน้มจะลดลงในตลาดสหรัฐฯ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งในแต่ละตลาด พบว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าประเทศคู่แข่งในตลาดสหภาพยุโรปและจีน นอกจากนี้จากการศึกษาด้านอุปสรรคการส่งออกผักและผลไม้ พบว่าในปัจจุบันหลายประเทศมีการใช้มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Barrier) มากขึ้น เช่น มาตรการสุขอนามัย มาตรการทางด้านเทคนิค มาตรการป้องกัน เป็นต้น ดังนั้นประเทศไทยจึงควรมีความเข้มงวดในเรื่องมาตรฐานต่างๆ มากขึ้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องสารตกค้างที่ประเทศไทยยังคงพบปัญหานี้บ่อยครั้ง

อัครพงศ์ อั้นทอง (2551) ศึกษาศักยภาพสินค้าส่งออกไทยในตลาดกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยมีวัตถุประสงค์ในการตอบคำถามว่า สินค้ากลุ่มใดที่มีศักยภาพและโอกาสที่จะทำการตลาดในกลุ่มประเทศอนุภาคแม่น้ำโขง โดยใช้แบบจำลองดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ และส่วนแบ่งการตลาดคงที่ในการวิเคราะห์ศักยภาพ และโอกาสของสินค้าไทยในตลาดอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ที่ ความได้เปรียบในการแข่งขัน การส่งออก ที่มาของความเจริญเติบโตในการนำเข้าสินค้าไทยในตลาดอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ผลการศึกษาพบว่า สินค้าไทยที่มีศักยภาพในตลาด สปป.ลาว กัมพูชา และพม่า เป็นสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคพื้นฐาน เช่น ปูนซีเมนต์ น้ำมันสำเร็จรูป รถยนต์นั่ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

รถจักรยานยนต์ เป็นต้น ในขณะที่ตลาดเวียดนามและจีนสินค้าประเภทวัตถุดิบพื้นฐานที่ใช้ในอุตสาหกรรม เช่นแผ่นเหล็ก เม็ดพลาสติก มันสำปะหลัง เป็นต้น จะเป็นสินค้าที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงกว่าสินค้าอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่าการขยายตัวของตลาดกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำ โขงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การนำเข้าสินค้าจากไทยขยายตัวเพิ่มขึ้น ในขณะที่ปัจจัยทางด้าน ความสามารถในการแข่งขันเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงมา ผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าสินค้าไทยมีศักยภาพสูงในตลาดอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มสินค้าได้แก่ ตลาดกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐาน กับตลาดกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งควรมีการดำเนินนโยบายที่แตกต่างกันออกไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved